

Štev. 5.

V Ljubljani, 1. velikega travna 1915.

Leto XVI.

Sirota.

V tihem gozdu, v senci bukev
ob studencu žuborečem
plaka Jelica.

Sama je na širem svetu,
sama, tožna, zapuščena:
svet je ne pozná . . .

Mamica ji je umrla,
ki ljubila jo kot svoje
bistro je okó.

Prišel je, a spet odšel je
od sestrice pod zastavo —
za cesarja v boj . . .

*

V tihem gozdu, v senci bukev
ob studencu žuborečem
plaka Jelica . . .

H komu naj se zdaj zateče,
komu naj na širem svetu
toži svojo bol? . . .

Ah — in bratec! Že od nekdanj
živel daleč je v tujini —
tuj in nepoznan.

Zadnjič je le iz daljave
prišel spet v domače kraje
k sestri po — slovó . . .

A nad njo pa v sinjem zraku
kroži in čemerno kraka
črni vran . . .

Tinče Ravljan.

DAVORINOV:

Utrnila se je zvezda . . .

godaj zjutraj sta se napotila oče in mati v mesto, da bi pozvedela o sinu. Dolga je bila pot, predolga za stare ljudi. Ob cesti, uro hodá ali več od mesta, sta počivala.

»Da bi vsaj vedela, kako je«, je dejala mati, »jako me skrbi!«

»O, tudi mene skrbi; tako dolgo ni pisal najin sin — ubožec; gotovo mu je hudo. Pa če bi mu ne bilo, bi pisal; ni naju pozabil, tudi Francki bi pisal. — Pravijo, da je tisti, ki dolgo ne piše, mrtev, ubit. Tudi naš Janko . . .«

Ni govoril dalje sivolasi oče; ugledal je mater, drobno, skrbno, ki je jokala in je obmolnil. Starka si je obrisala solze in dejala:

»O, ni mrtev najin sin; on živi in se bori. Morda gavidiva v mestu. Ponosno bo stopal z zlato kolajno na prsih in se oziral po ljudeh. Zagledal bo naju med šumečo množico in bo stopil k nama. »Mati, oče, ravnokar sem prišel, v boju sem bil, daleč na severu in sem bil ranjen . . . Kaj je s Francko, mojo nevesto, ki žaluje po meni?« Naročil bo izvoščka, ker bo imeniten, in peljali se bomo domov. Francka nas bo čakala, vsa mlada in vesela, in nas bo pozdravila. Napravili bomo gostijo; midva starca in mladi par — porečemo sosedom: »Glejte, sin se je povrnil!«

»Da bi le bilo tako!« je rekel oče; »mnogo se jih povrne in so srečni. — Če bi pa najin sin umrl na bojnem polju, daleč od ljubečih src, od rodne vasi, bi prišel z mesečino, ob tistem večeru bi prišel; stopil bi v izbo, bled, mrtvaški — in bi se poslovil: Zbogom, mati, moja zlata, moj skrbni oče! Na snidenje! — In bi šel.«

Tako sta vstala in se napotila proti mestu. Medlo je sijalo solnce na pokrajino, na belo cesto. Prah se je vzdigal in se podil preko polja. Počasi sta hodila, sklonjena, upadlih lic, kakor sama smrt. Čez uro se je prikazal v daljavi sivi mestni grad na zelenem holmu in je vabil.

Ko sta prišla v mesto, je odvezala mati veliko rožasto ruto, ki jo je nosila s seboj in vzela kruh iz nje, da sta jedla. — Ulice so bile široke in živahne. Vozovi so drdrali in se gugali. Mnogo ljudi je bilo na ulicah, ki so hodili jadrno mimo, roke sklenjene na hrbtu, in mislili svoje reči. Ko sta prišla starca do stražnika, sta ga vprašala po bolnici.

»Da, draga moja, mnogo bolnic je v mestu. Tam je že ena«, in je pokazal s prstom na veliko belo poslopje.

Šla sta in prišla do visokih steklenih vrat, ki so držala v tisto belo hišo. Postala sta. Velika množica ljudi je bila ondi, gosposkih mestnih ljudi, gledali so vozove, ki so prihajali drug za drugim, prav počasi in oprezno. Vsak voz pa je imel na sivi strehi rdeč križ.

Oče in mati sta se začudila.

»Kaj pa je to?« je vprašala mati žensko, ki je stala poleg nje.

»Ranjence vozijo,« je bil odgovor.

»Stopiva bliže,« je dejal oče; »morda pripeljejo Janka, ubožca!«

In sta stopila. Vozovi so prihajali in odhajali, vsi polni ranjenih vojakov. Gledala sta; sami tuji obrazi, vsi porasteni, trpljenja in bolesti polni.

Zopet je prišel voz, ljudje so pravili, da je zadnji. Ko sta vse natanko pogledala, sta zapazila med vojaki Toneta iz domače vasi, kovačevega sina, orjaka med fanti.

»Tone,« sta vzkliknila. Ozrl se je Tone in ju je zapazil.

»O, Žagarjevi!« Stopil je k njima, bled, upadel in jima je stisnil roke.

»Ali si kaj videl Janka, junaka, ki se bori za cesarja? Povej!«

Začel je pripovedovati, oprezno in polagoma, da bi ne povedal prehitro:

»Skupaj sva se borila, mati, z vašim Jankom, v eni vrsti. Krogle so švigale, topovi so grmeli, sikale mrtvaške raglje. In tako se je zgodilo, da je priletela krogla in zadela Janka, da se je zgrudil. Odtrgala mu je kos prsi. Hitro sem ga prijel in ga nesel iz bojne vrste v obvezovališče. Ni mogel govoriti, preveč je trpel. Ko so prišli zdravniki, so kimali z glavami. Potem sem šel. Vse to se je zgodilo pred petimi dnevi; tudi jaz sem bil takoj naslednjo noč pri napadu ranjen; sedaj so me pripeljali sem. Tudi Janko pride kmalu, mati; pozdravili ga bodo, potem se vrne domov. Ne zdihujte, mati, ne jokajte, saj se še povrne vaš sin!«

Tako je govoril Tone, se poslovil in šel v veliko belo hišo. Ljudje so se polagoma razšli; mati je sedla na bele mramorne stopnice in jokala; oče je stal zamišljen poleg nje. Prišel je stražnik in rekel, da naj gresta.

Vse dopoldne sta hodila po mestu, a videla sta samo tuje obraze, vse žalostne in zamišljene. Kmalu popoldne pa sta se napotili domov.

»O, da bi vsaj še enkrat videla Janka! Gotovo leži daleč v kaki bolnici, trpi bolečine in misli na naju, na Francko, na domačo vas. Zdravniki hodijo, učeni možje, in ga tolažijo. Ubogi Janko!«

Tako je rekla mati. Vso pot nista več govorila.

Ko sta prišla domov, je posijala na nebu prva zvezdica in pogledala na zemljo — kakor v tolažbo. Na zahodu so se rdele meglice v poslednjih solnčnih pramenih in izpreminjale barve. Zvon miru je donel čez vas...

* * *

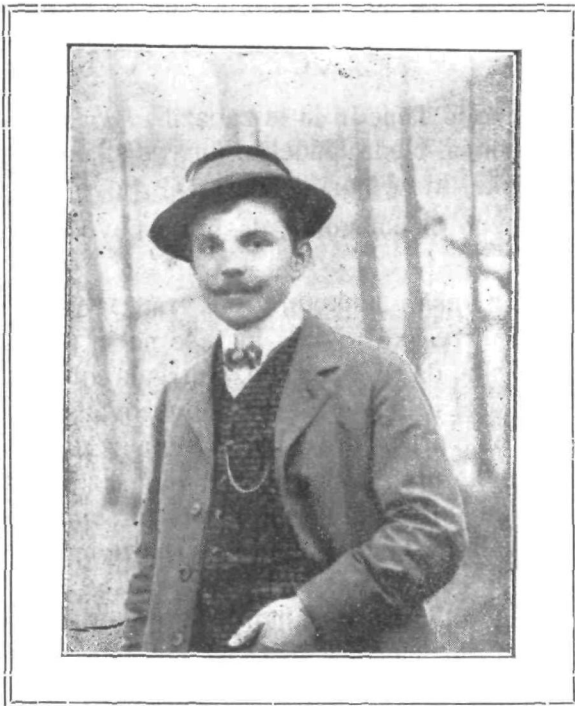
Po večerji sta sedela oče in mati v izbi za mizo in molčala. Skozi okno je sijala bleda mesečina. Na mizi je gorela luč dremotno, plapolajoče; manjkalo je olja.

Tedaj je prišel z mesečino sin ubožec; stopil je v izbo, bled in mrtvaški, in dvignil roko:

»Zbogom, mati, moja zlata; moj skrbni oče! Na snidenje!«

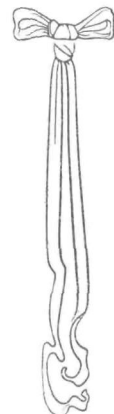
In šel je...

Na nebu pa se je utrnila tisti hip svetla zvezda in poletela v mogočnem loku v vsemirje... Ah, ti svetla zvezda, ti upanje, ti tolažba starcev betežnikov!...

Vinko Stopar,

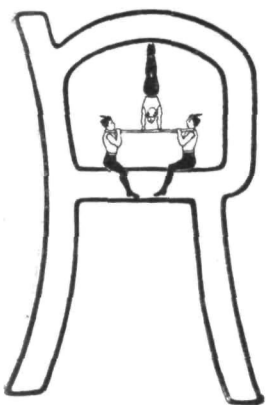
učitelj v Sv. Ilju pri Velenju, se je bojeval v Galiciji in je bil odlikovan s srebrno hrabrostno svinjico II. razreda.

DRAGO ŠIROK:

Vrabčeva usoda.

(Konec.)

edkejši in redkejši so bili njegovi brezuspešni vzleti: moči so mu pešale. Visel je z iztegnjenim vratkom in z napol odprtim kljunčkom. Sopel je naglo, naglo.

Po parkih pa so se razlegale vesele pesmi svobodnih ptičkov, in pisani metulji in hrošči so prosto letali po škrlatnih rožah in šepetajočih grmih.

On pa je visel.

Moj Bog, kako mi je bilo takrat pri srcu! Pozabil sem popolnoma na šolo; v moji glavi je bila ena sama misel, ena sama želja: rešiti ga mo-

ram, rešiti...

Toda kako, kako naj bi ga rešil? Doseči vejo mi je bilo nemogoče; da bi prišel do nje, bi moral splezati na zid, a zid je bil gladek in visok.

»Kaj storiti? V park moram;« sem si dejal, »od tam bi se dalo prav lahko osvoboditi ptička.«

Hitel sem po ulici navzgor in sem obstal pred zaprtimi vratmi dvorca, ki mu je pripadal park. Tu sem čakal, da se kdo prikaže.

Dolgo sem čakal, naposled se vendar pojavil vratar.

»Kaj zijaš, dečko? V šolo pojdi!« je zagodrnjal vratar v laščini.

»Tam na bezgu, tam na bezgu nad cesto visi vrabec na niti...« sem zajecal v zadregi, zakaj laško sem znal slabo.

»Kaj te briga vrabec! Manjka vrabcev!« je dejal malomarno vratar. »V šolo se mi spravi!«

Pokazal mi je hrbet in je odšel po visokih, belih stopnicah.

»Prosim, prosim!...« sem klical za njim; on pa se ni ozrl.

Povrnil sem se zopet pod bezgovo vejo, a nanjo nisem pogledal. Pa sem se spomnil nenadoma, da sem videl večkrat stati ob zidu v parku mlado črno laso deklico, in mahoma se mi je zazdelo, da je ta deklica jako usmiljena.

»Morda pride k zidu;« sem pomislil, »potem ga gotovo reši.«

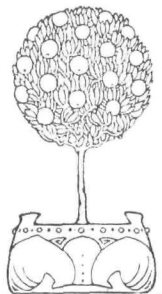
Čakal sem dolgo, a zaman; nihče se ni prikazal v parku.

Ves žalosten sem odšel proti šoli. Vso pot mi je stala pred očmi bezgova veja z visečim vrabcem.

Tisti dan sem zamudil šolo; prišel sem skoro eno uro prepozno. Učitelj me je strogo pogledal in me je posvaril. Med poukom sem bil raztresen; ves čas sem mislil samo na vrabca.

Junakov grob

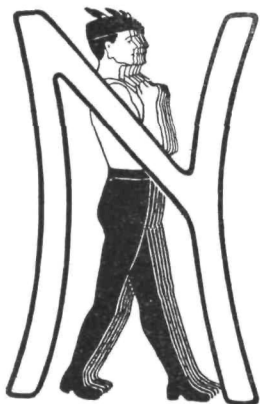

SVEN HEDIN — F. PALNAK:

Za morjem.

(Dalje.)

4. SEVEROAMERIŠKA PRAVLJICA.

aš izseljenec Ivan nemara ni zaspal to prvo noč tako hitro; zakaj preveč je videl novega, in imena Hudson, Vašington itd. so mu menda blodila po glavi. Morebiti je bilo tudi za mojega bralca preveč, in mu bo znabiti vseč, če sliši kaj o najznamenitejših dogodkih Severne Amerike. Pa namesto, da bi mu naštevali suhih dejstev, mu povejmo rajši pravljico, ki jo je zapisal v začetku preteklega stoletja severoameriški pisatelj Vašington Irving. To je povest o možičku Ripu iz Kota, ki ti njega hišico še danes kažejo v njegovem bivališču.

Tam, kjer si ogledujejo vrhovi Katskiliški svoje glave v lepi, široki reki Hudsonu, stoji v zeleni, bregoviti deželici vasica, ki so jo postavili pred tristo leti prvi holandski naselniki. Bili so pravtako junaški kakor pridni. Leta 1602. so si ustanovili Zvezo holandsko-vzhodnjeindijsko, trgovsko družbo, ki naj bi posredovala kupčijo med že dobljenimi in še nanovo ustanovljenimi naselbinami. V službi te Zveze je odkril leta 1610 angleški pomorščak Henrik Hudson reko, ki jo imenujejo po njem, in nekaj let pozneje so prišli sem gor holandski kupci od juga. Nakupili so prav poceni od Indijancev zemlje ter postavili na bregovih reke Hudson prve naselbine.

Iz tistega časa so stale še v devetnajstem stoletju posamezne stare hišice s šilastimi strešicami in ozkimi, zamreženimi okni; veter jih je že

zdelal, pa rumene opeke, prinesene nekdam sem prav s Holandskega, so bile ljub pozdrav iz domovine. Od leta 1664. je bila vsa dežela daleč naokolo angleška last, in Holanci so tudi morali postati angleški podaniki.

V taki holandski hišici, ki je bila še bolj razpadla kot druge, je živel okolo leta 1770. poštenjak, dobričina Rip iz Kota, potomec neustrašenih mož iz Kota, ki so pomagali naseljevati to zemljo. Ampak Rip je dobil po svojih pradedih le hišico, prav nič pa ne njihove neustrašenosti in pridnosti; bil je pravi pravcati lenuh, četudi drugače dober človek in hudo pod oblastjo svoje žene. Ta je bila stroga, ampak tega ni dosegla tudi ona ne, da bi se dotaknil Rip kakega dela na svojem posestvu. Imel pa je siromak res tudi povsod smolo: prav gotovo nikjer na vsem svetu ni raslo toliko plevela, kakor po njegovih njivah; vedno je bila njegova živina, ki se je izgubila v hribe in prepade; in kolikor težko je tudi postavil ubogi Rip svoje hleve in kozelce, vedno so se hoteli podreti. Če pa je kdaj res hotel delati, tedaj je prav gotovo deževalo ali pa se je primerilo kaj drugega. Kdo bi mu torej zameril, da je pustil vse, naj bo po božji in po svoji volji!

Dober pa je bil tako, da je rad vsakomur ustregel, ki ga je le česa naprosil. Otrokom je rad napravljajl igrače ter jim pravil povesti; vsi vaški psi so bili njegovi prijatelji ter so mahali z repi, če so ga le zagledali. Le v dvojem je bil Rip res vztrajen: po cele ure je lahko ribaril, četudi nič ni ujel, in na divje golobe je streljal, tudi če je krogla zadela ali ne.

Njegovi otroci so bili prav taki kot on. Njegov sin, očetova podoba, je cokljajl v starih očetovih hlačah za materjo, ki ga je kregala; pravtako dober, debel in len kakor njegov čestitljivi očka. In trdi štirinožni hišni prebivalec, pes Volk, je bil pri pravem gospodarju. To je bil Ripu najboljši tovariš; tudi pes je lahko po cele ure ležal na solncu, gledal, kako ribari njegov gospodar, ali pa lajal na golobe, ki so odletavali. Če pa se je razkoračila gospodinja ter se je vsula iz njenih ust ploha besed, je stisnil svoj košati rep med noge, in če je malo segla gospodinja proti metli ali kuhalnici, jo je pocedil kar najhitreje skozi vrata ali skozi okno.

To pa so bili slabi časi za Ripa in njegovega psa in vedno slabši so bili, kolikor zgovornejša je postajala gospodinja. Zaman se je zaletal Rip iz Kota k svojim pivskim bratcem, ki so posedali po vse popoldneve v edini mali vaški krčmi. Tudi ta krčma je bila stara holandska hišica; na znamenju je bil naslikan v živi rdečici kralj Jurij III., ki je tedaj vladal na Angleškem in torej tudi angleškim naselbinam. V senci košate lipe so posedali tu vaški očanci okolo krčmarja in župana Miklavža ter premlevali državne stvari, ki so se dogodile že pred več meseci in ki jim jih je bral iz kakega starega časopisa vaški učitelj. To je bilo prijetno, mirno in pametno zborovanje čestitljivih državljanov, ki so se zavedali svoje veljave in vrednosti pri gostih oblakih tobakovega dima iz Miklavževe velike pipe. In Rip iz Kota je bil kakor nalašč ustvarjen za to družbo. Ampak

ženske o tem nič ne razumejo, in tako je napodila ubogega Ripa njegova grozna žena tudi iz tega kroga.

»Živiva kakor dva psa!« je potožil Rip svojemu prijatelju Volku. Ta pa je sočutno zrl na svojega gospodarja ter razumno pomigal z repom.

V takem žalostnem razpoloženju se odpravita jesenskega dne obadva v Katskilske gore, da se posvetita malo hasnovitemu lovu na veverice. Tako sta bila varna vsaj za en dan pred besedami in rokami hude gospodinje.

Ko se je zvečerilo, se vrže Rip iz Kota na robu visokega hriba truden v travo ter zaspano zre dol v prepad, ki ga je napolnjevalo divje kamenje. Na drugi strani se je raztezalo obširno gozdovje do srebrne, široke reke.

Globoko je vzdihnil Rip, ko se je spomnil, da se mora vrniti k ženi in njeni jezičnosti, ki bo zdaj še hujša, ko ga ni videla toliko časa. Tedaj pa ga hipoma nekdo pokliče, in vendar ni bilo videti okolo žive duše. Zadržuden posluša, ko se je spet razlegalo:

»Rip iz Kota! Rip iz Kota!«

Tudi pes je slišal ta klic; z naježeno dlako se je stisnil h gospodarju ter prestrašeno zrl v globino.

Tedaj pa je priplezala po pečeh gor čudna postava, hropeča pod bremenom. Postrežljiv, kakor je Rip že bil, priskoči tujcu na pomoč, četudi ga je njegova prikazen jako presenetila. Tujec je bil kakor izrezan iz okvirja holandske slike, ki je visela spodaj v vaški krčmi: mal, čokat deček z veliko pristriženo brado, oblečen v starinski sukneni jopič in široke hlače, ki so bile zvezane pod kolenom s trakovi. Na plečih pa je nosil pošten sodček žganja, ki naj bi mu ga pomagal spraviti gor naš Rip.

To je Rip tudi rad storil. Pohitel je v breg in potem dol v prepad, ki ga ni videl nikdar prej, četudi je poznal dobro vso okolico. Kakor oddaljen grom je bobnelo od tu kvišku.

Molče in sope sta dospela do tal prepada, in tu je stal Rip hipoma pred celo družbo starih gospodov s čudno trdimi lici. Ne da bi govorili besedice, so ti keglali in gledali prišleca s tako resnimi očmi, da je zamrla Ripu vsaka beseda na jeziku. Vsi so bili oblečeni v staro holandsko nošo kakor Ripov spremljevalec, in so mirno keglali, da so odmevale težke kamenite krogle ob skalnatih pečinah kakor daljni grom. Ripu so pomigali, naj natoči prineseno žganjico v pripravljene vrče in jih ponudi okolo. Vsak od starih gospodov je krepko potegnil ter se molče vrnil h keglanju.

Rip je stregel molčeči družbi ter gledal igro, vmes pa se seveda tudi ni zdržal, da ne bi pokusil zdajpazdaj izbornega brinjevca, kakršnega še ni pil. Počasi mu je začel lezti v lase, in nazadnje je padel s praznim vrčem v travo, kjer je kmalu trdno zaspal.

Visoko je stalo solnce na nebu, ko se je Rip zbudil ter se spomnil na sinočnjo keglaško družbo in na izvrsten brinjevec. Zdaj pa je zadnji čas, da se spravi domov! Joj! Kako ga bo žena kregala! Rip je stisnil, v svesti

si svoje krivde, široka pleča ter vdano požvižgal psu, ko je pretezal svoje ude. Pa Volka ni bilo nikjer, in namesto njegove nove puške, s katero je streljal včeraj na veverice, je ležala pred njim stara, zarjavela. »Kaj je bilo starcem do moje puške in mojega psa?« je pomislil in zaman iskal okolo sebe čestitljive molčeče družbe, ki je ni bilo videti nikjer več.

Tudi okolica se je nekam čudovito izpremenila: tam, kjer so se točile sinoči krogle, je hitel z brega v dolino bister gorski potok. Dolgo je zmajeval Rip z glavo nad to čudno izpremembo. Kaj takega mu žganjica še nikdar ni napravila!

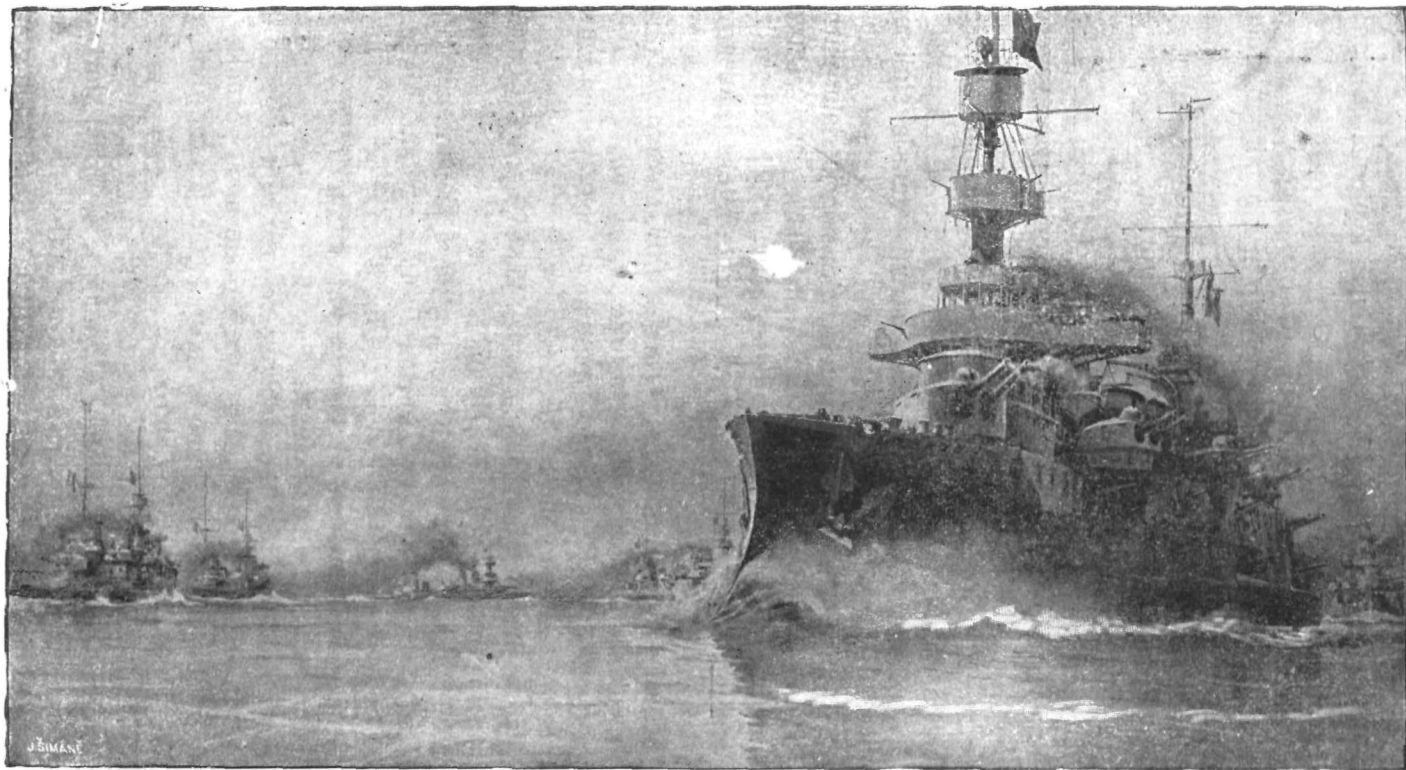
Lačen, kakor je bil, se je odpravil naposled proti vasi. Tu pa ga je čakalo novo presenečenje: on, ki je poznal daleč naokolo vse ljudi, je srečaval danes same tuje obraze! Tuji psi so bevskali nad njim, in otroci so letali za njim, sami tuji otroci, ki so s prstom kazali nanj. Tedaj se prime Rip za lice in zapazi šele zdaj, da mu je zrasla v tej čudni noči dolga siva brada, ki mu je segala do prsi.

Ni pa se več čudil, pač pa prestrašil, ko je zagledal domačo vas vso izpremenjeno: ne cest, ne hiš ni več spoznal. Kje so zdaj stare, napol podrte kočice, ki so v njih živeli prijatelji in sosedje? Tu so bila sama tuja, nova poslopja! Samo njegova hišica je še stala na starem prostoru, pa le še zapuščenjša in samotnejša. In vendar jo je zapustil on šele včeraj tako domačo in tako prijazno! In prazna je bila, čisto prazna! Kakor je tudi boječce klical svojo ženo, preplašen klical svoje otroke — ni bilo nobenega odgovora. Tako samotni je bil njegov dom, kakor bi že dolgo ne stanoval nihče v njem.

Strah ga je bilo, in gnalo ga je v vaško krčmo: njegovi zvesti tovariši tam pod lipo mu že povedo, odkod ta čudovita izprememba čez noč. Pa glej! Na mestu stare prijazne krčme je stalo prav tam čudno leseno poslopje z velikimi okni in velikim napisom nad vrati: »Unionhotel Jonathan Nedeljka.« Lepa stara lipa, ki je stala časih tu, je bila posekana, in na dolgem drogu je vihrala zastava s čudnimi zvezdami in rižami. In kaj se je zgodilo z ljubim kraljem Jurijem angleškim tam na znamenju! Nosil je klobuk na tri ogle, njegova rdeča suknja je pomodrila, in spodaj je stalo z velikimi črkami: »General Washington.« Kaj naj le vse to pomeni!

Med množico postavačev pred gostilnico ni videl Rip ne enega znaneega lica. Tudi način, kako so se vedli, je bil čisto drugi kot pri starih vaščanih: govorili so glasno in se divje prepirali. Mlad, neotesan fant je govoril celo govor in pravil o državljanskih pravicah in o svobodi, o poslancih, o junakih iz šestinsedemdesetega in samo tako, česar ni Rip prav nič razumel.

Ubogega Ripa je bilo sila strah, ko so ga gledali vsi ti ljudje zvedavo in zaničljivo. Plašen se je odmikal, ko so se mu bližali trije možje s klobuki na tri ogle ter kričali nanj, h kateri stranki pripada, ali ljudski ali vladni, in da naj se takoj odloči, s katero bo volil.

Na odprtem morju

»Gospodje,« odvrne Rip žalostno, »jaz sem star, miren mož iz tega kraja in zvest podanik kraljev. Bog ga živi!«

Na vseh straneh nastane krič, vsi so se zgrinjali k njemu. »Špijon!« so vikali. »Ogleduh! Pobjite ga!«

Eden pa ga ostro vpraša, kaj hoče tukaj.

Da hoče poiskati svoje prijatelje, odgovori Rip in z nemirnim srcem povpraša, kje je župan Miklavž.

»Ta je vendar že osemnajst let mrtev!« se glasi odgovor.

Ripu se zježe strahu lasje. »In Brom Tušar?« vpraša.

»Ta je šel na vojno in padel v bitki.«

»Za Boga! In učitelj?«

»Je bil tudi na vojni in sedi zdaj v zbornici Združenih držav, severo-ameriških.«

Ta odgovor zmeša ubogega Ripa še bolj, da ves obupan vpraša: »Kaj ne pozna nihče več ubogega Ripa iz Kota?«

»O, seveda,« se mu zasmejejo od vseh strani, »tam-le stoji pri drevesu.«

Rip se obrne in misli, da se zgrudi strahu na tla: tam je stala, mirno naslonjena, popolnoma njegova podoba, kakršen je odšel včeraj v gozd, pravtako razcapan in prav isti dobričina, njegov lastni, nadebudni sinek...

Kdo da je on sam, ga vpraša strogi možak ter ga stresa iz njegove presenečenosti.

»Bog ve!« zajeca Rip, »oni tam sem — ne, sem bil, ko sem včeraj v gorah zaspal. Ampak danes? Kako naj vem to?«

Vsi okolo se spogledujejo ter kažejo s prstom na čelo; potem pa se strnejo v krog ter ga začudeno opazujejo.

Skozi množico se prerine zdaj mlada ženska, ki se je zdela Ripu nekam znana. Strahoma jo vpraša po njenem očetu.

»Moj oče je bil Rip iz Kota. Dvajset let je že, kar se je siromak izgubil, njegov pes se je vrnil domov brez njega, in nič ne vemo, ali se je ustrelil ali so ga odvedli s seboj Indijanci.«

»Hm!« zamrmra Rip zamišljen. »Kje pa je vaša mati, draga moja?«

»Ta je tudi že umrla; tega še ni dolga.«

Tedaj pa se je Rip iz Kota globoko oddahnil; zravnal se je ponosno ter dejal: »Jaz sem tvoj oče! Me bo menda vendar še kdo tukaj poznal!«

In res, tedaj pride stara ženica, ki ga je spoznala ter ga pozdravila po dvajsetih letih. Pa kje da je bil tako dolgo?

Zdaj je pravil siromak svojo kratko povest. Vsi so ga začudeni poslušali in niso prav vedeli, kaj naj mislijo. Nazadnje je še prišel stari Peter Potnik, ki je spoznal starega tovariša Ripa ter potrdil njegovo čudno zgodbo; zakaj njegov dedek da je večkrat pravil, da v Katskilskih gorah ni vse prav in da keglja tam časih veliki Henrik Hudson, odkritelc reke in dežele, s svojo holandsko posadko. Tudi njegov oče da ga je videl, in ob lepih poletnih dneh da je čuti potakanje težkih krogel do tu sem.

To je že pač moralo biti vse tako, in brinjevec, ki ga je Rip tako neprevidno pokušal, je moral imeti strašno moč, da je spal po njem celih dvajset let! Dobro! Doma vsaj se ni bilo treba Ripu zdaj nič več bati, in bil je tudi čisto zadovoljen, da so ga sprejeli v zaslužen mir v urejenem gospodarstvu pri njegovi hčeri in njegovem zetu.

Njegov najljubši prostor pa je vendarle ostal pri stari vaški krčmi, zdaj Unionhotelu gospoda Nedeljka. Četudi je bila stara lipa posekana in zvesti tovariši ali mrtvi ali daleč proč, je imel Rip kot star, izkušen mož vedno pravico, da je govoril poleg in da so ga uvajali v nove domovinske zadeve.

Saj pa je bilo tudi kaj praviti: kako da ni bila Angleška zadovoljna s tem, da je zahtevala od svojih naselbin visok davek, obdačila da je naslednje vse potrebščine, posebno čaj z jako visoko uvoznino. Tedaj pa je prišlo leta 1773. do spora proti Angležem, in trinajst angleških kolonij v Severni Ameriki je sklenilo l. 1774. celinski zbor. Hrabri naselniki so postavili deželno brambo in so se krepko borili proti vojakom, ki jih je nabrala Angleška vsepovsod za gotov denar. Zbor je imenoval generala Vašingtona za vrhovnega poveljnika ter podpisal 4. julija 1776. leta po mnogih zmagovitih bitkah izjavo neodvisnosti.

Angleška je oborožila veliko ladjevje pod poveljstvom generala Howeja in postavila njegovega brata na čelo 55.000 možem na kopnem. Skrajša je zmagovala ta vojska; Vašington pa je imenoval generala Steubena za vrhovnega poveljnika vse vojske, in ta je izvežbal ameriško armado tako izborna, da je premagala pri Saratogi 17. vinotoka l. 1777. angleško vojsko popolnoma ter jo prisilila do predaje. 6000 Angležev so zajeli. Francoska in Španska sta se postavili na stran Združenih držav ter napovedali Angliji vojno, Holandska, Švedska, Danska in Rusija pa so izjavile, da osanejo nevtralne.

Po mnogih krvavih bitkah mlade države z mogočno Anglijo je bil nazadnje 3. kimavca 1783. sklenjen mir v Verzejlu, in neodvisnost Združenih držav v Severni Ameriki je bila priznana. Štiri leta pozneje so dobile vse te države skupno upravo, in Jurij Vašington je bil voljen za prvega predsednika mlade republike.

Vse to se je zgodilo v teh dvajsetih letih, ki jih je Rip iz Kota prespal, in vam si je treba zapomniti samo to pravljico, pa veste vse najznamenitejše iz zgodovine Severne Amerike ter tega ne pozabite izlepa. (Dalje).

Hrepenenje.

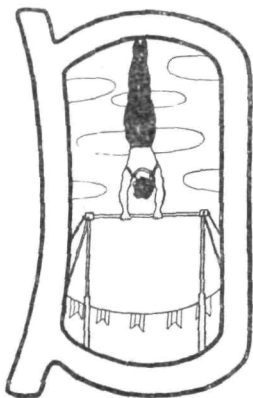
*Zahrepenela mi duša
tjakaj na južno stran,
tamkaj je jasno solnce,
jasen je tamkaj dan.*

*Mrazi le vladajo tukaj,
v srcih nam vlada tema;
Bog ve, li kdaj se še vrnem
v sveta domača tla?*

Andrej Rapè.

BORISOV:

Pri očetu.

olgo časa so se že pripravljali Resnikovi, da greo obiskat očeta v mesto. Bival je pri vojakih že od jeseni in odkar je odšel z doma, ni bilo dne, da bi se ne menili o njem in o uri, ko se vrne zopet med nje. Mali Vladko je hodil prve čase na prag in klical proti gozdu, kamor je videl odhajati očeta: »Tata, tata, pridi! Vladko te kliče!«

A klical je vedno zaman. Očeta ni hotelo biti od nikoder. Dobivali so pač pisma, da se morda vkratkem vidijo, a kmalu je prišlo zopet sporočilo, da ni mogoče, ker je cesarska služba stroga.

Vladko in njegova sestrice Vikica pa sta v svojih otroških srcih vedno upala, da tata gotovo pride. Kak večer sta začela kar trditi: »Nocoj pa pride tata!« In nista hotela iti prej spat, dokler ju ni premagal spanec za mizo na trdi klopi. Zjutraj sta pa trdila: »Pa je prišel tata. Puško je imel in dolgo, dolgo sabljo, pa pipo je kadil. Rekel je, da zopet pride.«

Mala siromačka pač še nista ločila prijetnih sanj od resničnih doživljanj.

Edino to se je Vladku zdelo čudno, zakaj hodi oče samo ponoči domov, kadar on spi.

Zgodilo se je, da je prišel k Resnikovim v hišo orožnik. Vikica se ga je takoj oklenila, misleč, da je tata. Slišala je praviti, da nosi oče puško, in ker ga že dolgo ni videla, ga je popolnoma pozabila. Mislila si je pač, da je vsak, ki nosi puško, njen tata.

Vladko je bil pa že modrejši. Za mizo je sedel in se smejal sestrici. »Vikica, ti nič ne veš! To ni tata. Tata ima brke,« jo je poučeval in nezaupno pogledoval orožnika, ki je pestoval njegovo sestrico.

Menili so se časih doma o očetu, in Vladko si je vse dobro zapomnil. Slišal je, da je oče v bolnici, pa je začel znašati iz vseh kotov steklenice in nalivati vanje vode.

»Kaj delaš,« ga je vprašala stara mati.

»Zdravila za tata,« je bil njegov odgovor.

Zvečer je prinesla mati na mizo orehov, da bi jih natrli za potico. Vladko pa se je spomnil zopet na očeta. Pripravil je poleg sebe zabojček in deval vanj jederca. Rekel je, da jih ponese očetu, kadar bo poln. O, kako se je moral sirotek časih premagovati. Nesel je sladko jederce mimo ust, pa je vendar slednjič zdrknilo v zabojček. Pri tem je bilo seveda treba mnogo premagovanja, a Vladko je bil vkljub svoji mladosti že trdne volje.

Slednjič je prišel vendar dan, ki so ga Resnikovi določili za obisk.

V zgodnji uri so poklicali mala dva zaspančka, ki pa nista bila prav nič slabe volje. Saj sta vedela, da gresta obiskat očeta. Vladko se je najprej spomnil na zaboječek orehovih jeder, ki ga je imel spravljene v omari.

Nekaj posebnega je bila za mala dva vožnja po železnici. Toliko, da nista ušla teti skozi okno. Vse sta hotela videti in vedeti. Vse sopotnike sta takoj spoznala in se menila z njimi. Vladko je pripovedoval, da gre obiskat tata, ki je pri vojakih, in da mu nese orehov. Hotel je celo odpreti zaboječek in pokazati jederca nekemu gospodu, a teta ga je že prej tako skrbno povezala, da ni Vladko nič opravil pri njem. Gospod je pa vkljub temu verjel, da so v zaboječku jederca.

Na kolodvoru v mestu je že oče pričakoval malih. Jako jih je bil vesel, mala dva pa kar nista vedela, kaj naj počneta. Govorila sta oba obenem in pripovedovala, kot bi hotela v par minutah vse dopovedati, kar se je zgodilo v mnogih mesecih po svetu. Nad vse pa je ponujal Vladko svoja prihranjena jederca. Teh je bil oče še najbolj vesel. Ne jeder, pač pa ljubezni, s kakršno jih je Vladko shranjeval. Rekel je, da prihrani jederca kot spomin na vojne čase in na ljubeznivega sinčka. Seveda je bil Vladko še isti dan dobro odplačan z drugimi darili.

Jako je ugajalo malima dvema mesto. Ker je bil lep dan, so pogledali malo okrog.

Gredeč po cesti, je Vladko posebno opazoval lepo oblečene mestne otroke. Kaj takega še ni videl na kmetih, in to je zbujalo njegovo pozornost. Pred neko trgovino je dobil lepo oblečeno deklico svojih let, jo prijel za roko in ji rekel: »Ti greš pa z nami, da se bosta z našo Vikico igrali.«

Tuja deklica pa ni s tem soglašala, temveč jo je ubrala za svojo mamico, kolikor so jo nesle noge.

Tako je pač, če pride fantek s kmetov v mesto. Kdo se pač razume na mestne navade. Na kmetih se otroci na cesti pomenijo, kot bi se poznali iz davnih let, v mestu je pa Vladko z ogovorom tujo deklico spravil v beg.

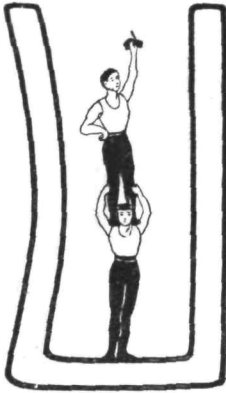
Ves dan sta ostala otroka pri očetu. Pogledala sta tudi, kje prebiva oče, a tam Vladku ni bilo nič všeč, kot bi bil slutil, da tudi oče pogreša udobnosti, ki jo je užival doma.

Ko je zvečer odhajal vlak, sta bila mala dva jako dobre volje. Vabila sta očeta, naj gre z njima, da gredo domov k mamici. Oče pa je resno zrl za odhajajočim vlakom, blagrujoč v duhu vse one, ki še ne razumejo resnobe in bridkosti sedanjih dni...

A. MASLO:

Pust.

sako leto prej ali pozneje — kakor že nastopi Velika noč — obhajamo tudi pust, praznik plesa, norčij in burk. O pustu pripovedujejo:

Bil je potnik, po imenu Kurent, ki si je šel iskat dela. Spotoma se mu pridruži neznanec in ga prosi za denar, rekoč: »Daj mi denarja, da se oženim!«

Popotnik odgovori: »Imam samo en denar; ako ga dam tebi, kaj mi tedaj ostane?«

Vendar mu ga končno da.

V zahvalo da neznanec potniku piščalko, ki je imela prečudno moč. Kadar je kdo nanjo zapiskal, so vsi okolo nje zaplesali.

Naš znanec s piščalko se ustavi pri nekem grofu, ki ga vzame za pastirja. Zmenita se za vse leto, da bo pasel krave, kakor bo mogel in znal.

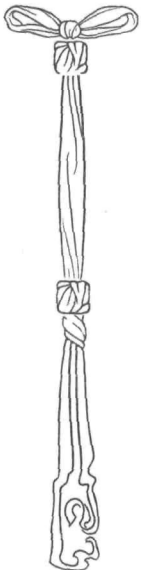
Prvi dan začne pastir na paši piskati; a glej — krave začno plesati in pridejo zvečer lačne in blatne domov.

Grof gre drugi dan sam s pastirjem na pašo. Ko pastirjeva piščalka zapiska, začno krave, pa tudi grof — plesati in plešejo do poznega večera. Krave dospo lačne in blatne, grof pa ves upehan in togoten domov. Odslavi pastirja in mu odšteje za vse leto dogovorjeno plačo.

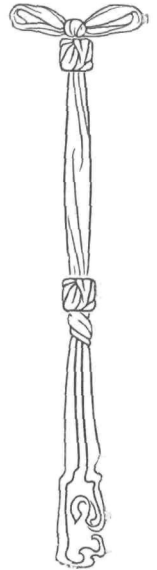
Vesel in plesaje jo pastir odkuri naprej.

Od tega časa je pust vedno poln plesa, norčij in burk.

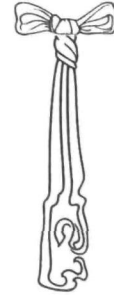
Uspavanka.

*Molči, dete, in zaspi!
Burja tuli krog voglov,
ni očeta še domov:
Šel je v kraje nepoznane,
šel nad divje tatrmane,
koder smrt ima gosti;
sabljo — blisk vihti v rokah,
iskrega konjiča jaha;
po sovražnih glavah maha —
vrag beži v lesove plah!
V lesu temnem trd je molk,
glad tam tuli — zlobni volk —
zima, ljuta gospodinja,
v beli zastor vse zagrinja,
piska, tuli in buči —
molči, dete, in zaspi!*

Fran Žgur.

Naše marljive učenke na delu
za naše vojake.

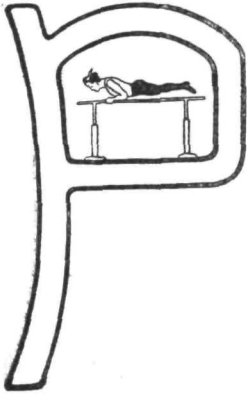

Zgoraj: v Tinjanu v Istri.
Spodaj: v Semiču v Beli Krajini.

CVETINOMIRSKI:

Maj.

otnik, tu obstoj, obstoj...

Iz vriskajočega, vedrega jutra šumé kakor biserni slapovi skozi sladko majsko ozračje zlati solnčni plameni: pluskoma lijo na jasno polje, na zoreče njive in na dehteče travnike, žubore na belo, za travniki in njivami izza cvetočega sadnega drevja svetlikajočo se vas, dero na zelene, zadaj za vasjo v breg spenjajoče se, smejoče gozdove... Prelepa je ta dolina, ki gre skozi njo moja jutranja pot, ljubka in domača je ta dolinska vas, vsa je ogrnjena v rožnonadahnjene, dišeče krone jablan in hrušk in črešenj... Da si mi pozdravljen, ti kipeči maj, ti toplo majsko solnce, da si mi pozdravljeno!...

Odkod je nenadoma zazvenelo petje? Odkod veselo vriskanje?... Po beli cesti iz vasi stopa prepevaje gruča otrok, dečkov in deklic; na travnike se gredo igrat in trgat cvetic... Svetlozelena list bukev, ki se vrste na vsaki strani ceste, škrepe na otroke, na njihove kodraste glave, na njihova razsmejana lica, na njihove nežne ročice in na njihova preprosta kmetiška oblačilca. Kakor žvrgoleči roj prešernih liščkov se ziblje prepevajoči val vesele dece pod šumečim dežkom padajočih listov; vedno bolj se bližajo iz daljave glasni vriski, vedno bliže mi doni na uho zvočno petje...

Opojni vonj pomladi — maja — me docela omamlja; pozabljena je žalostna sedanost; vse moje nevesele misli je prepletla s svojimi sijajnimi žarki ozarjena preteklost; tako pri srcu mi je ta tuja, radostna deca, ki se mi bliža iz vasi, da bi ji pohitel naproti in jo slovesno pozdravil, tako znano se mi zdi to vriskanje in petje... Potnik, ti stari in mrki, tudi tebi je cvetel in dehtel nekdam maj, tudi ti si vriskal nekdam mlad, v krogu brezskrbne mladine plešoč, po domačih, pisanih pomladanskih travnikih... A kje si zdaj, mladost, ti najlepša, kakšno solnce sije še tebi, ti moja mila rojstna vas, ti zibelj moja — nekoč vesela Jagnjenica?... Tako daleč, daleč je zdaj vse..

Izpod košatih bukev je privriskala vaška deca po cesti prav do mene; odtod se širijo na vse strani valujoči, s cvetjem nasejani žametni travniki. In otroci drve s plešočimi, skakajočimi koraki drug za drugim s ceste naravnost na te žametne travnike, ki se penijo v daljavo in v širjavo kakor šumeče morje; šibka otroška telesca se potaplajo do pasu v visoki travi; roke, ozke ročice, plavajo kakor vesla nad mehкими cvetovi zvezdičastih rdečih ključnic in žarkih zlatic ter grabijo po modrookih spominščicah in belih marjeticah. Na travnikih so našli otroci svoj drugi dom; od vsepov-

sod kipe iz mladih grl vriski; od tu, od tam, zazvoni zdajpazdaj zvonko-doneč smeh, se izlije v skočno vriskanje, in vriskanje se pretopi sčasoma v glasno petje. Iznad trave vihrajo v toplem južnem vetru pšeničnorumeni kodri deklic, in v laseh se pozibavajo ljubko zavezane pentljice, rdeče in modre in bele...

Cvetice trgajo otroci, se pode semtertja po travnikih, pri tem pa vriskajo in pojo:

Haj, haj, haj,
prekrasen je maj,
žgolevajo ptiči,
prepevajo ptiči...

Zdi se mi, da pojo z otroki vred tudi travniki, da poje z dišavami nasičeni vzduh, da poje sinje obnebjje: vse pesmi se harmonično družijo in teko kakor zveneča solčna reka skozi jasno pomladansko jutro... In žvrgoljenje ptičev, ki se vozijo pod čistim nebom, nad travniki, nad njivami, nad vasjo in nad gozdovi, se izliva dobrodejno v to zvenečo solčno reko majskega jutra... Pa to zlato nebo! Kakor bršljan po drevju se vijo po njem rahli belkasti oblaki... prebela drobna jagnjeta se paso po sinjih nebeških tratih... V ogledalu neba se ogleduje zemlja; zakaj ta bela, pasoča se jagnjeta niso nič drugega, kakor ravno ti pojoči, veseli krogi otrok, ki skakljajo pred menoj, pred mojimi očmi, po travnikih ter trgajo cvetice...

Ali ti je postalo mehko pri srcu, ti mrki stavec? Čemu se ti je orosilo oko, ko gledaš pred seboj to radostno deco?... Maj mojih mladih detinskih let, ki se ne bodo nikdar več povrnila, živo vstaja iz groba davnine: vsega so me opojili mladostni spomini...

Potnik, tu stoj, stoj!...

Anka.

*Naša pridna Anka,
mala neugnanka,
k solncu je hitela,
žarek tam ujela*

*In na cvetnem vrtu
rožic je nabrala,
rožice povila,
z žarkom povezala*

*K mamici vesela
Anka prihitela,
v žaru so veselem
očka ji žarela.*

*„Solnček je opazil,
da mu žarek manjka,
pa se ti v oko je
splazil, moja Anka!“*

*Anica vesela:
„Če sedaj imam ga,
solncu -- bogatinu
več nazaj ne dam ga.“*

Andrej Rapč.

Velecenjeni gospod Doropoljski!

Kolikorkrat sem čitala naš ljubi »Zvonček«, tolikokrat sem premišljala, ali bi se Vam ne zamerila s par vrsticami. Hodim v bočko šolo in sem jako navezana nanjo; kar dolgčas mi je, če nastopijo počitnice. Doma pa pomagam sestri, ki pri domu gospodinji; mama mi je že umrla. Ate pa je črevljjar in redar bočke občine. Veliko ima dela, potov in skrbi. Pa če bo le enkrat te hude vojne konec, bo precej za vse bolje. Beguncev in ranjencev nimamo v naši Zadrečki dolini nič; pa saj bi jih tudi rediti ne mogli, ko že nam primanjkuje živeža. Bog nas obvaruj lakote in kužnih bolezni! Na Vrnskem je že eden zbolel za legarjem.

— Pozdravlja Vas Vaša otožna

Jožica Božičeva,
učenka v Bočni.

Ljuba Jožica!

Nič ne bodi otožna! Za dežjem in nevihto vedno posije ljubo solnčece, tako pridejo tudi po teh viharnih dneh lepši, biazji časi. Takrat bomo šele prav vedeli in umeli, koliko more pretrpeti ubogo človeško srce. Bog daj samo srečo naši ljubljeni domovini!

*

Velecenjeni gosp. Doropoljski!

»Zvonček«, ki sem ga ravnokar prejel, kaj rad čitam; posebno všeč mi je Vaš cenjeni kotichek.

Ker se danes prvikrat oglašam v cenjenem »Zvončku«, dovolite, da se Vam, gospod Doropoljski, predstavim. Učenec sem in obiskujem IV. razred dolinske šole. Imam sestro Miro, ki je učiteljica v trž. okolici, in brata Milana v četrtem razredu gimnazije.

V šoli mi ugajajo vsi predmeti, zlasti pa: zemljepis, zgodovina, risanje in petje.

Prilagam en rebus in par sličic iz svoje risarske zaloge. Jako bi me veselilo, če bi kaj od tega natisnili v cenjenem »Zvončku«.

S spoštovanjem vdani

Bogdan Jereb,
učenec v Dolini.

Odgovor:

Ljubi Bogdan!

Danes objavljam eno sličico, prihodnjič pride druga na vrsto. Tudi rebus porabim, toda prei ga je treba prerisati.

*

Čestiti gosp. Doropoljski!

Prepričan sem, da Vas razveselim, ako Vam tudi jaz enkrat pišem. Davno sem že želel seznaniti se z Vašim kotichek. Za prvič Vam hočem opisati svoj rojstni kraj — Ilirsko Bistrico. Ta leži v kotlini. Ob levi strani se dvigajo mogočni hribi, takozvane Ravnice. Tuintam na pobočju teh Ravnic se nam nudi zanimiv prizor. Na več krajih namreč izvirajo majhni studenčki, ki se drug z drugim združujejo ter naposled združeni padajo v dolino z močnim šumom. To imenujemo vodopad ali Suško Reber. V Il. Bistrici cvete lesna industrija.

Sedaj, ko sem Vam primerno popisal svojo najožjo domovino, dovolite, da se

Vam predstavim ko: učenec. Hodim v IV. razred, kjer se učim raznih koristnih predmetov. Kadar sem doma, se učim in pišem naloge.

Ko je to končano, se grem igrat ali celo drsat, ako je dovolj zmrzline.

Sedaj moram zaenkrat skleniti svoje pismence, da ne bo predolgo. Prosim, da objavite to pismence v »Zvončku«.

Z odličnim spoštovanjem Vas pozdravlja
Vam vdani Emil Hreščak,
sin trgovca, II. Bistrica.

Odgovor:

Ljubi Emil!

Še bolj živo bi nam stala Ilirska Bistrica pred očmi, ako bi jo videli v resnici ali pa vsaj v podobi. To zadnje bi se dalo napraviti, ko bi imel lepo sliko, da bi jo potem v posnetku priobčil v »Zvončku«.

*

Velecenjeni gospod Doropoljski!

Napisati Vam hočem, koliko imamo pri nas v Bohinju snega. Padlo ga je že 1 m 90 cm; na še vedno sneži.

Sedaj hodim v II. razred, I. odd. Najbolj me veseli zemljepis, risanje in telovadba. Moj bratec Milko je tudi začel letos hoditi v šolo.

Iskreno Vas pozdravlja Vaš vdani
Stanko Mencinger,
učenec v Bohinjski Bistrici.

Odgovor:

Ljubi Stanko!

To je bilo pozimi. Sedaj se pa gotovo tudi že oglašajo ljuba pomlad z zelenjem, cvetjem in petjem.

*

Cenjeni g. Doropoljski!

Zopet se upam pridružiti Vašemu kotičku. O Novem letu sem se naročila na »Zvonček«, ki ga bom prav pridno čitala. Na Sveti večer je bilo jako lepo. Šla sem k svojim prijateljicam. Tam smo se nekaj časa dominale, a ko smo se naveličale, smo zapele par božičnih pesmi, potem pa smo šle k polnočnici. — Pa še nekaj iz šole. Dobili smo novega g. nadučitelja, ki ga imamo vsi učenci prav radi. Piše se Slavko Koprivec. Letos se je pričela šola pri nas mnogo pozneje kakor ponavadi.

Pozdravlja Vas

Vera Bernikova v Selcih.

Odgovor:

Ljuba Vera!

Veseli me, da si se naročila na »Zvonček«. Ko bi je bilo veliko Tebi enakih!

*

Velecenjeni gospod Doropoljski!

Ker gotovo radi sprejemate otroška pismenca, si dovoljujem pisati Vam par vrstic.

V šolo hodim rada. Najbolj me veseli zemljepis, zgodovina, risanje in petje. Rada berem »Zvonček«. Posebno me veseli Vaš kotiček. Pošiljam Vam pesemco, ki sem jo sama spesnila.

Zvončki.

Zvončki beli po dolini
zazvončkljali so,
v zlatem vozu zopet pomlad
pripeljali so.
In zvonili doli z bregov
so tako glasno,
da so privabili deco
pod nebo lepo.
Zveselili so se malčki
lepih zvončkov teh,
s sabo vzeli jih obilo
v rokah so obeh.
Zvončki beli pa zvonili
dalje, dalje so,
dokler niso privabili
cvetja na zemljo.

Prav presrečno Vas pozdravlja vdana

Zvonka Dolenceva,
učenka I. razreda mešč. š. v Postojni.

*

Blagorodni gospod!

Pisala Vam bom tudi jaz. Pa glejte, da mi boste odgovorili. Danes je slabo vreme. Gospoda učitelja smo imeli radi, a zdaj je šel k vojakom in smo žalostni po njem. Gospodično učiteljico Minko Pančuhovo imamo tudi radi.

Pozdravlja Vas

Marija Kobalova,
učenka v Erzelju pri Vipavi.

Odgovor:

Ljuba Marija!

Z vsemi vami, ki ste imele rade svojega gospoda učitelja, iskreno želim, da se z drugimi našimi vojniki vrne kot zmagovalci v prelepo Vipavsko dolino.

*

Velecenjeni gospod Doropoljski!

Jako rada prebiram Vaš »Zvonček«.

Dobivamo ga v šoli vsako soboto. Hodim v šolo v III. razred, II. oddelek. Letos pojdem v višjo šolo v Maribor. Stara sem 12 let. Doma imam svojo gredico in ptičko. Pisala Vam bom več iz Maribora.

Pozdravlja Vas Vam vdana

Mici Druškovičeva v Koziem.

Odgovor:

Ljuba Mici!

Upam, da ostaneš zvesta svoji obljudi in da mi pišeš prihodnje pismo iz Maribora.

*